

Földessy tudománytörténeti áttekintésében hivatkozik arra, hogy a British Múzeumba került anyagban kb. 2500–3000 fotó található, míg a Magyarországnak juttatott gyűjteményrész 82 fotót tartalmaz. A monográfia apró hiányosságaként érzékeljük, hogy bár a kötet fotómellékletei, úgy látszik, zömmel ebből a szűkebb fotócsoporthoz kerülnek ki, szerzőnk velük különösebben nem foglalkozik, sőt, a mutatók között a kötetben közölt fotók listája sem található meg.

Nem elmarasztalásként, hanem a kötet által megvalósított jelentős értékeknek adózva említjük továbbá, hogy célszerű lett volna a mű elején vagy végén tartalomjegyzéket is elhelyezni – valamint azt is, hogy a színes térképek esetében a színválasztások és a grafikai megoldások folytán az érzékelni szükséges vizuális információk, sajnos, minden jószándék ellenére sem igazán tudnak eljutni az olvasóhoz. E technikai hiányosságokat egyébként egy esetleges új kiadás során könnyedén javítani lehetne.

Gümőkór, az állatorvos szemével

A gümőkór az egyik legrégebben ismert betegség, mely végigkísérte az emberiség történetét. Sajnos még ma is 1,7 milliárd a fertőzött emberek száma, ebből nyolc-tízmillió az évenkénti új eset és két-hárommillió ember hal meg gümőkórban. Néhány évtizede úgy látszott, sikerült a gümőkórt visszaszorítani Európában és több civilizált államban. Ezt a kórokozóval kapcsolatos ismereteink bővülése, az oltóanyagok kifejlesztése és a javuló életfeltételek tették lehetővé, hisz köztudott, hogy a gümőkór nemcsak mikrobiológiai, járványtani, hanem súlyos szociális kérdés is. A gümőkóros betegek számának látványos

Ám mint ezt ismertetésünk során folyvást érzékeltettük, Földessy Edina műve, a téma kimerítő feldolgozását jelentő monográfia, az új ismeretekben bővelkedő szakmai publikáció és a színvonalas illusztrációkban gazdag album szerepét is betölti, a Torday-kutatás – itthon legalábbis – új korszakát nyitja meg. Bár a benne rejlő, eddig hozzáférhetetlen anyagok dokumentációja, illetve a tanulmány számos új adata (különösen, hogy a kiadvány magyarul és angolul került megjelentetésre) a nemzetközi tudományos életben is minden bizonnyal jelentős figyelmet kelt majd. (Földessy Edina: *Torday Emil kongói gyűjteménye. Budapest: Néprajzi Múzeum, 2015, 220 p.*)

Biernaczky Szilárd
etnográfus, afrikanista

A szerző Torday Emil recepciójáról írt tanulmányát a lapszám 1090-ik oldalán találják.

Torday Emil művei: Biernaczky Szilárd (2012): *Torday Emil munkássága. Írásművek jegyzéke.* AHU MATT, 1–9. No. 00000002 • <http://afrikatudastar.hu>

csökkenése – a kultúrállamokban – vezetett oda, hogy világszerte kisebb lett a gümőkór mielőbbi felismerésére és kezelésére régebben kiépült egészségügyi hálózat. A szarvasmarhában gümőkórt okozó *Mycobacterium bovis* okozta állati gümőkór felszámolására is minden művelt állam törekszik. Napjainkban azonban a gümőkór újra kezd fontos köz- és állategészségügyi kérdéssé válni. Szíjártó Istvánnak, az ELTE tanárának, a Balatoni Akadémia és a Százak Tanácsa ügyvezető elnökének, a *Szent György Könyvek* sorozat elindítójának érdeme, hogy ezt átlátván felkérte Körmendy Bélát, az állatorvos-tudomány (MTA) doktorát, a nemzetközileg ismert gümőkór szakértőt, a Százak Tanácsának tagját e rövid könyv megírására.

Tekintettel arra, hogy a gümőkór az embereket és hasznos háziállataink egy részét is érinti, összehasonlító kórtani, közegészségügyi, sőt közgazdasági szempontból is meg kellett közelíteni a kérdést. Körmendy Béla erre vállalkozott. Amint a könyvecske címe is utal rá, ő „az állatorvos szemével” nézi ezt a kérdést, de az ismereteket összehasonlító kórtani, állat- és közegészségügyi szempontból értékeli. A könyv XXI. fejezete felöleli a gümőkór történetét, oktatást, immunbiológiáját, az emberi és állati betegség megjelenési formáit, a védekezés és mentesítés módjait, egészen a szociális és közgazdasági vetületig. Olvasmányosan vezeti végig az olvasót a kérdés orvosszakmai és társadalmi vonatkozásain is. Érthetővé válik, hogy a legyőzöttnek hitt gümőkór miért lett újra fontos köz- és állategészségügyi kérdés. Ez az írás bizonyítéka annak, hogy egyes fertőző betegségek felszámolását csak összehasonlító kórtani szemlélettel lehet – eredmény reményében – értelmezni. Azaz, az ember csak akkor tud az effajta betegségektől megszabadulni, ha a környezetében élő állatokat is mentesíteni tudja.

A szerző – aki az Egészségügyi Világszervezet (WHO) gümőkór szakbizottságának is tagja volt –, a szarvasmarha-állományok gümőkór-mentesítését a gyakorlatból ismeri, hisz ő volt e program egyik hazai kidolgozója is. Így ő a gümőkórt a mikrobiológiai la-

boratóriumi munkától, az állatok tuberkulózisáig, a mentesítés minden gondjáig ismeri. E munkák eredménye, hogy hazánk szarvasmarha-állománya ma gümőkórmentesnek mondható. Ez igen nagy eredmény, mert a világ szarvasmarha-állományának gümőkór-fertőzöttsége, különösen a fejlődő országokban, ma is jelentős.

A mentesítés kapcsán a szerző külön foglalkozik az ún. allergiás próbákkal, értékeli azokat, és rámutat a különféle gümőkórbacilusok okozta keresztreakciókra, az ezekből eredő nehézségekre, illetve ezek diagnosztikai és közegészségügyi jelentőségére. A könyv tárgyalja az egyes országok emberi és szarvasmarha-gümőkór helyzetét.

A szerző kiemeli a gümőkór jelentőségét az egész emberiséget fenyegető AIDS/HIV-fertőzés (40 millió!) kórfejlődésében is. A HIV által legyengített, ellenállóképességét veszített szervezet hajlamosabb a gümőkóros fertőzésre is. Így az AIDS-ben szenvedők kb. 40%-a tulajdonképpen a gümőkórba hal bele.

Ez a kis könyv tájékoztat a gümőkór jelenlegi helyzetéről. Ezért ajánlható orvosoknak, állatorvosoknak, közgazdászoknak, de más képzettségű olvasóknak is. (Körmendy Béla: *Gümőkór, az állatorvos szemével. Szent György Könyvek. Keszthely: Balatoni Akadémia, 2011*)

Bertók Lóránd

az orvostudomány (MTA) doktora

Antropikus tudatosság

A cím már önmagában is különösnek tűnhet, nem is beszélve a címlapon szereplő grafikáról, ami egy összekucorodó embert formáló emberi agyat ábrázol. A cím felvetheti a kérdést: vajon mi újat lehet mondani a mágneses magrezonancia (NMR) spektroszkópiáról és a tömegspektrometriáról (MS), legyen az

akár e módszerek fizikai elmélete, akár alkalmazásuk például a szerkezetvizsgálatok terén? E módszerek elméleti alapjai látszólag szilárdak, és már vagy hatvan éve lefektették őket, továbbá széles körben ismertek és elfogadottak tankönyvi szinten is. A szerkezetvizsgálati alkalmazásokat tekintve pedig mérhetetlen mennyiségű, kiválóbbnál kiválóbb tudományos cikket, tananyagot találhatunk a